

ŠOLA V NARAVI

CENTER ŠOLSkih IN OBŠOLSkih DEJAVNOSTI • Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi • Letnik IV • Marec 2012

Dragi ravnatelji, učitelji, učenci, starši!

Foto: Jože Kordis

drugih udeležencev, članov društev, kulturnih skupin, študentov, individualnih gostov.

Pri nas so dobrodošli prav vsi. Ob vikendih se veselimo družin, pridružijo se nam tudi skupine iz zamejstva, letos bomo gostili skupino Slovencev po svetu. Veseli smo tudi skupin z otroki s posebnimi potrebami, saj skušamo pogoje čimbolj prilagoditi tudi njim. Če boste kjerkoli v naši bližini, pokukajte, mogoče bodo otroci pravkar plezali, jahali ali iskali trilobite. Pridružite se jim! Vsak od naših domov ima svoje posebnosti. Tu se začne ljubezen do življenja, do rastlinskega in živalskega sveta, do naše dediščine in do prihodnosti, do soljudi, do narave. Večina domov je v oddaljenih krajih, kamor so otroci prinesli življenje in delovna mesta.

Največ se o naravi naučimo, ko jo tipamo, doživljamo, raziskujemo. O vrstnikih se največ naučimo, ko se igramo z njimi, ko skupaj odkrivamo nove svetove, ko utrujeni zaspimo. Svoje vrednote si oblikujemo, ko jih živimo. Zato šola v naravi ni zgolj šola.

Je življenje in je prihodnost!

Vabimo vas, da v letošnjem letu praznujete v naravi, skupaj z nami, kjerkoli že boste!

P.S.

Pa na letošnji razpis ne pozabite - objavljen je v Šolskih razgledih, na spletnih straneh CŠOD in v naši reviji.

Alenka Kovšca,
direktorica CŠOD

Letos je za nas posebno leto, leto praznovanj, leto naše 20. obletnice ustanovitve, ko je na podlagi Odloka o ustanovitvi, ki ga je sprejela vlada leta 1992, začel delovati Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Veselimo se ga skupaj z našimi otroki in učitelji, zvestimi obiskovalci domov. Naše praznovanje se bo začelo na domu Škorpion, katerega ustanovitev seže najdlje, v leto 1993, ko je že prvih 1019 učencev in učiteljev začelo veliko zgodbo, ki se ji reče Center

šolskih in obšolskih dejavnosti. V letu 1993 smo začeli z dvema domovoma, Škorpionom in Trilobitom in že prvo leto gostili 1421 udeležencev šole v naravi. Leto 2011 smo zaključili s 23 domovi – 45.708 udeleženci šole v naravi, 72.219 udeleženci v vseh programih domov in 277.010 nočitvami. V 14 dnevnih centrih se nam je pridružilo še 40.390 udeležencev.

V 19 letih je na naših domovih uživalo 540.842 učencev in učiteljev, udeležencev šole v naravi in preko 150.000

Izdajatelj
CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH
DEJAVNOSTI
Frankopanska 9
1000 Ljubljana, Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Revijo sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

Odgovorna oseba
Alenka Kovšca

Uredništvo
Irena Kokalj
mag. Ida Kavčič
Mirjana Jesenek Mori
Igor Rudman
Matjaž Žmitek

Recenzija
dr. Jelka Strgar

Naklada
2000 izvodov

Lektoriranje
Darinka Verdonik, prof. slov.

Oblikovanje in tisk
Neostudio

Cena: 0,5 €

ISSN 1855-5772

Dom Gorenje pri Zrečah

V pohorski vasi Gorenje nad Zrečami, na južni strani, kjer še zapiha severnik z Rogle in kjer z juga zapiha vzgonski veter, boste naleteli na prijazne in delovne ljudi. Tu zaposleni v domu Gorenje ustvarjamo tudi program in aktivnosti šole v naravi. Dom ima vedno odprta vrata, goste smo pripravljene sprejeti skozi vse leto. Samo za nekaj praznikov si dovolimo zapreti vrata, da se lahko posvetimo svojim otrokom in družinam.

Dom smo odprli januarja 2001. Vsi zaposleni (12 nas je) ves čas skrbimo, da ga ohranjamo v dobri kondiciji in v kar najboljšem stanju. Kapacitete doma, ki jih je kar za 75 gostov, so nam včasih že kar premalo in si moramo kakšno posteljo in sobo »sposoditi« še pri dobrem sosеду Smogavcu. Skupaj s sosedi in vsemi vaščani zelo dobro sodelujemo. Našli smo skupni jezik za skupen razvoj programov, kraja in okolice. V sklopu celotnega objekta, kjer je ČSOD, so svoje prostore našli še POŠ Gorenje in Vrtec Gorenje, PGD Gorenje, KS in druga društva.

Šole rade prihajajo k nam, saj nas poznajo po kvalitetnem izvajanju, zanimivosti programa in dobri hrani. Pester in raznolik program vključuje slikovita Lovrenška jezera, pester zeliščni vrt, gozd, vodo na Pohorju, kamnolom celzakita, ilirske izkopenine in še bi se dalo naštevati. Pohvalimo se lahko z največjo smrekovo na tem delu Pohorja in več kot 170 let staro kmečko hišo.

Foto: Martin Kreč

Športno področje pokrivamo s kolesarjenjem, prostim plezanjem, lokostrelstvom, pohodništvom, preživetjem v naravi ... V zimskem času pa večino programa namenjamo zimskim športom, od alpskega smučanja, teka na smučeh do deskanja in drugih aktivnosti na snegu.

Tudi razna športna in kulturna društva, folklorne skupine, pevski zbori in družine so že bivali pri nas in vsi se radi vračajo, saj jim nudimo skoraj optimalne pogoje za njihovo delo in udeleževanje. Kuharice pa jih razvajajo z okusno hrano. Ko torej ne veste, kam bi se

podali, je odločitev za ČSOD dom Gorenje pravilna. Tu bomo za vas s programom poskrbeli profesorji Snežana, Gregor, Nada, Danica in Dean, za prijetno bivanje upravnik Ivan in vzdrževalki Mateja in Verica, z dobro hrano pa vas bodo razvajale kuharice Marta, Valerija in Metka.

V domu in kraju Gorenje ste vedno dobrodošli, na bližnjih kmetijah pa boste deležni kvalitetnih domačih dobrot.

Emil Mumel, prof.
vodja doma Gorenje

Foto: Martin Kreč

Foto: arhiv doma Gorenje

Vrednost izkušenj v naravi

Foto: Srežana Jug

Kako naravo uporabljamo za spodbujanje učenja?

Učitelji za spodbujanje učenja uporabljajo naravo na različne načine. Spodaj so naštet nekateri načini poučevanja na prostem.

1. Doživljajske aktivnosti.

Te lahko povezujemo z razvojem gibalnih sposobnosti, ki so lahko del športne vzgoje. Povezane so tudi z razvojem zavedanja sebe, družbe in okolja ali pa so le priložnost za sprostitiv. Vključujejo lahko dejavnosti, kot so vožnja s kanuji, plezanje, pohodi v hribe in orientacija.

2. Raziskovanje okolja.

Dejavnosti so navadno povezane s predmeti, kot so geografija in naravoslovje v osnovni ali srednji šoli. Mladi izvajajo terensko delo, da razvijajo veščine raziskovanja in razširijo znanje in razumevanje neke teme.

3. Reševanje problemov.

Te dejavnosti uporabljamo za razvoj določenih osebnostnih ali socialnih veščin. Navadno gre za strukturirane aktivnosti, ki vključujejo načrtovanje, izvedbo in analizo.

4. Estetsko in okoljsko zavedanje.

Narava lahko spodbuja čustva in osebni odziv. To vključuje dejavnosti s čutili,

premišljevanje, pisanje, risanje, kiparjenje, ples ali igro.

5. Okoljevarstvo.

Pri tem je poudarek na učenju za izvajanje projektov za varovanje okolja.

Med temi načini poučevanja v naravi je veliko povezav, učitelji pa lahko v svoje delo vključujejo različne pristope.

Skupni elementi

Čeprav je cilj različnih pristopov učenja na prostem lahko različen, vseeno obstajajo skupni elementi. Vsem je skupno aktivno učenje na prostem in učenje z izkušnjami. To učenje je lahko eksperimentalno kot del procesa, ki se nanaša na prejšnje znanje in izkušnje, na podlagi novih izkušenj pa se načrtuje, nadgrajuje in preverja. To je pomembna oblika učenja, ki vpliva na osebni in socialni razvoj in se vključuje v izobraževanje za trajnostni razvoj.

Področja aktivnosti na prostem

Fundacija za aktivnosti na prostem je leta 1997 izdala svoj manifest. Ta upošteva pomen aktivnosti na petih področjih našega življenja:

1. V izobraževanju – z razvojem oseb-

nostnih lastnosti, ki so nujne za razvoj celostne osebnosti.

2. V družbenem okolju – s spodbujanjem samozavesti in socialnih veščin, predvsem pri mladih s posebnimi potrebami.

3. Na poslovnem področju – z razvojem samozaupanja, fleksibilnosti in drugih kompetenc in vrednot, potrebnih v poslu.

4. V okolju – z razumevanjem odvisnosti ljudi od naravnega ekosistema in s spodbujanjem trajnostnega razvoja.

5. V športu in rekreaciji – s spodbujanjem vrste fizičnih in estetskih aktivnosti in s spodbujanjem aktivnega in zdravega načina življenja.

Mladi, avanture in tveganje

Naša družba postaja obsedena z zaščito otrok. Starši svoje otroke neradi same pustijo zunaj. Leta 1971 je v Veliki Britaniji še 80 % sedem in osem let starih otrok samih hodilo v šolo. Do leta 1990 je to število padlo na le 9 %. V sedemdesetih so tako rekoč vsi enajstletniki sami hodili v šolo, sedaj pa le 56 % in število se še znižuje.

Barry Hugill je v reviji Observer (29. marec 1998) poročal o raziskavi v Zürichu v Švici, kjer so ugotovili, da je na tisoče otrok v zaprtih prostorih kot kokoši v kletkah zaradi strahu staršev, predvsem pred nevarnostjo prometa. Pravi, da se da to aplicirati tudi na katerokoli večje britansko mesto. Ko pa ti preveč zaščiteni otroci začnejo hoditi v šolo, se težko znajdejo in kažejo nižjo socialno in motorično razvitost. Večja je verjetnost za vedenjske težave, saj se niso naučili druženja in pogajanja s svojimi vrstniki.

V zadnjih desetih letih so mediji poudarjali nevarnost neznancev. To so okrepili še obiski policije po šolah, kampanja in slogani o zaščiti mladih pred grožnjami, ki se skrivajo za vsakim vogalom. Res so bili ugrabitve in umori, a so v očeh javnosti potencirani in jih je potrebno razumeti v kontekstu. Te nevarnosti so redke in morajo biti pazljivo uravnotežene s potrebo mladih, da jim damo samozavest in samostojnost, ki sta nujni

za odraščanje v spreminjajoči se družbi. Prevelika zaščita otroke izolira pred širšim svetom okoli njih. Osnovne dejavnosti, kot so iti v trgovino, prečkati cesto, graditi skrivališča na zapuščenih predelih ali igrati se v bližnjem parku, so prepovedane ali pa jih nadzorujejo starši. Posledice tega so ogromne. Zaskrbljujoče je zdravje mladih. Britansko srčno združenje opozarja na porast srčnih bolezni v zadnjih 20 do 30 letih, ki so rezultat tega, da so otroci vedno manj zunaj. Mogoče je še bolj pomembno dejstvo, da vzgajamo v sebe usmerjeno generacijo, manj samostojno, manj kritično, ki jo televizija in drugi mediji lažje oblikujejo. V pesmi je zapisano z besedami: Domišljiva v škatli, zapakirana z zabavo in udobnostjo. Ali so to plodna tla za kritično mišljenje in aktivne državljanke?

Veliko dokazov je, da mladim damo premalo odgovornosti. Jean Liedloff, psihoterapevt, ki je več let živel z Indijanci Yequana v Venezueli, pravi, da otroci veliko pridobijo od fizične prisotnosti staršev in tudi od možnosti, da so odvisni le od sebe. Opisuje, kako indijanski otroci že pri nizki starosti naravno pazijo nase, na primer pri rokovanju z ostrim nožem ali pri plavanju v hitri reki. To je ključni del njihovega odraščanja v polnega člana njihove družbe. Naslednja zgodba podkrepi potrebo po samostojnosti in samozaupanju tudi v naši družbi.

Nadomestni ogenj

V vasi je bila kresna noč. Po predvidevanjih se je v bližini zbrala velika množica. Debela vrv je gledalce zadrževala vsaj sto metrov stran od ognja. Gasilci v uniformah so zavzeli svoja mesta ob stebrih in ograji. Prižgali so ogenj in na tisoče iskric se je zasvetilo na nočnem nebu. Vzplamtel je velik ogenj, a razdalja je bila prevelika, da bi začutili toploto. Ben se je pridružil vrsti za hot dog in iskal prijatelje, da bi se zabaval. Ogenj ga ni več zanimal.

Naslednji večer smo bili v vasi na zabavi. Ogenj je bil pazljivo pripravljen na velikem vrtu. Toplota ognja se je hitro razširila in vsi so se zbrali okoli njega. Bil je skupna skrb in pogovor je hitro stekel. Ben in njegova mlajša sestra

sta na ogenj nalagala veje in polena. Na licih sta čutila toploto, v nosnicah pa dim. Občasno sta se umaknila v hlad noči, da se nadihata svežega zraka, in se kmalu vrnila, da sta ponovno naložila na ogenj. Odrasli so bili presenečeni nad njuno zavzetostjo in kako skrbno sta pazila na ogenj. Otroka sta čutila odgovornost in se z vsemi svojimi čuti hitro učila. Nagonsko sta se odzivala na potencialno nevarnost in prilagajala svoje dejavnosti. Predvsem je bil to njun ogenj in nista bila pasivna opazovalca kot en večer prej.

Poučevanje na prostem je nedvomno učinkovita pot za spodbujanje samozavesti in zaupanja v sebe. Vedno večji pa je pritisk prezaščitenosti, ki je razširjena v celotni družbi. V Britaniji je bilo v zadnjih desetih letih deset smrti pri aktivnostih na prostem. Glede na to, da se je aktivnosti na prostem udeležilo na milijone mladih, je to zelo majhna številka. Primerjajmo to z več tisoč mrtvimi mladimi v prometnih nesrečah v istem obdobju, pa lahko določimo stopnjo tveganja. A kljub temu so organizacije, ki izvajajo aktivnosti na prostem, v zadnjih letih pod strogim nadzorom. Zahtevane so licence, ki jih inšpektorji redno preverjajo. Kot rezultat tega nekatere organizacije ponujajo manj doživljajske dejavnosti. Mnoge možnosti, da mladi doživijo in uživajo na prostem, so izgubljene zaradi strahu pred tveganjem in tožbami, če bi se nesreča zgodila. Pisateljica in založnica Libby Purves (1996) je odločna podpornica koristi poučevanja na prostem:

Prava odprava v pravi divjini pokaže otrokom večno realnost nasproti tanke kože civilizacije. Popelje jih za plitkost mode in pokaže nekatere osnovne re-

snice, brez katerih se jih zgodovina, literatura in umetnost ne bodo dotaknile. Pokaže, da so obleke najprej za toploto in zaščito, da je hrana gorivo, da mraz in vročina lahko ubijeta in da moraš na soudeležence paziti tako kot na sebe.

Pravo tveganje za družbo ni vključevanje mladih v težke situacije zunaj, ampak zapiranje celih generacij v kontrolirano varnost in apatičnost njihovih domov.

Prednosti učenja v naravi pri izobraževanju za trajnostni razvoj

Večina prednosti učenja v naravi predstavlja zelo pomembno vlogo pri izobraževanju za trajnostni razvoj. V programih učenja v naravi se namreč kaže razvoj osebnih in socialnih veščin in ravno te so potrebne, da spremembe sprejmemo in se prilagodimo. Učenje na prostem namreč spodbuja pojasnjevanje odnosov, vrednot in različnih vprašanj v povezavi z okoljem. V nadaljevanju navajamo nekatere ključne prednosti učenja v naravi:

1. Motivacija

Pomemben cilj učenja v naravi je uspeh. Veliko mladih v šoli ni uspešnih, prav tako ne v družini in med prijatelji. Motivacija in uspeh sta skupni del učenja v naravi. Otroci na splošno uživajo v naravi, njihov interes je velik. Veliko bolj so dovetni za pridobivanje novega znanja. Motivacija hkrati vpliva na pridobivanje samozavesti, zaupanja ter izboljšuje odnose do ljudi in do okolja.

2. Multipla inteligenca

Večina šolskega učenja se nanaša na delovanje levega dela možganov, na

Foto: Srežana Jug

logično ali analitično mišljenje. Nekateri otroci, ki pa so bolj omejeni na delovne desne dela možganov, v šoli niso uspešni. Štejejo za manj inteligentne, saj njihove veščine, kot so kreativnost, reševanje problemov, vodenje, niso vključene v šolske teste. Njihove sposobnosti pogosto pridejo do izraza ravno v šoli v naravi. Nekateri učitelji, ki poznajo sposobnosti svojih otrok, so velikokrat presenečeni nad spremembo zanimanja otrok, nad spremembo njihovega odnosa ter uspešnostjo pri učenju v naravi v primerjavi z učenjem v razredu. Dobra šola v naravi vključuje tako dejavnosti za levo kot dejavnosti za desno stran možganov in omogoča razvijanje njihovega polnega potenciala. Razpon znanja in veščin je ključnega pomena v izobraževanju za trajnostni razvoj.

3. Odgovornost

Učenje v naravi postavlja otroke v situacije, v katerih morajo prevzeti odgovornost do svojih dejanj. Prevzeti morajo odgovornost za to, kako se oblečejo, za svoje osebne stvari in denar. Razvijajo pa spretnosti v naravi, na primer aktivnosti, povezane z opazovanjem, branjem zemljevidov, vožnjo s kanuji in zbiranjem informacij.

4. Sodelovanje

Učenje v šoli navadno temelji na tekmovalnosti. Ta način bolj ustreza treniranju vrhunskih atletov ali tekmovalcem Ma-

sterminda, je pa popolnoma neustrezen pri poučevanju otrok za življenje v skupnosti in v hitro spreminjajoči se sodobni družbi. Timsko delo in sodelovanje se lahko v naravi spodbuja na različne načine, na primer pri reševanju različnih problemov, skupinskega terenskega dela ali na skupinskih pohodih. Učenje v naravi spodbuja medsebojno zaupanje, komunikacijo, pogajanja ter odločanje. Takšne socialne veščine so prenosljive na druga področja in zelo pomembne za trajnostni razvoj.

5. Povezanost z naravo

Učenje v naravi ponuja možnost doživljanja naravnega sveta s telesom, razumom in duhom. Začutimo »občutek za lepoto«, ki ga lahko vzbudi kapljica rose ali širni ocean. Začnemo spoštovati soodvisnost življenja na planetu. Narava nam ponuja, da se odzivamo na elementarne in naravne ritme ter oživimo duhovno vez z naravo, ki je v vseh nas. Za nekatere tak način povezovanja z naravo deluje kot terapija, ki ima skozi sproščanje občutkov pomembno vlogo v razvijanju odgovornosti do okolja.

6. Ozaveščanje o vplivu ljudi na naravo

Izkušnje v šoli v naravi nam pomagajo razumeti ranljivost našega okolja in velik vpliv našega vedenja na videz pokrajine in na njeno biotsko pestrost. Včasih lahko zmanjšamo naš vpliv in se izognemo predelov v času gnezdenja ali ne potepamo visoke trave. Zaveda-

nje, kako vplivamo na naravo, poveča naše zadovoljstvo in spoštovanje do narave in nam pomaga živeti bolj sproščeno tudi na drugih področjih našega življenja.

7. Drugačen življenjski slog

Chris Loynes (1996) pravi, da so mnoge pustolovščine v naravi zapakirane in skomercializirane in da njihovo delovanje odvrača ljudi od njihovih izkušenj v skupnosti in prostoru. Obstajajo pa tudi druge možnosti v naravi, ki omogočajo enostavne, zdrave in nekomercialne dejavnosti. Naravna ali mirna področja nam lahko predstavljajo protistrup za množično kulturo v vsakdanjem življenju. Tam je čas za refleksijo, da razmislimo o svojem življenju in vrednotah. Učitelji v šoli v naravi se morajo zavedati pritiska komercializacije in spodbujati drugačen način življenja.

8. Reševanje pravih problemov

Gibanje v naravi nas sooča s pravimi problemi, na primer: Dilema o uporabi zemljišča – ali zaščititi gozdno območje, ki mu grozi, da ga bodo posekali zaradi gradnje nove ceste? Ali zgraditi vetrno elektrarno v majhni podeželski skupnosti za pridobivanje obnovljive energije? Skozi aktivnosti, kot so terensko delo, in igro vlog raziskujejo zapletenost problemov, upoštevajo temeljne socialne, ekonomske in politične podlage in pritiske ter sprejemajo svoje lastne odločitve. Postavljanje vprašanj in kritično mišljenje so neprecenljive veščine v izobraževanju za spreminjajočo se družbo.

9. Načrtuj, naredi, analiziraj

Že nekaj časa se kaže velik interes za uporabo učenja v naravi za osebni razvoj posameznika ter team building. Reševanje problemov se uporablja kot del razvojnega procesa, ki ga imenujemo: načrtuj, naredi, analiziraj. Ta proces je pomemben na vseh področjih našega življenja, saj nam stalno vrednotenje in načrtovanje pomagata obvladovati spremembe.

Prevedli:

Irena Kokalj, Mirjana Jesenek Mori

Vir: Geoff Cooper: *Outdoors With Young People. A leader's guide to outdoor activities, the environment & sustainability*, Practise. Russell House Publishing, 1998.

Smučarski poligon kot ena izmed metod učenja prvih in tudi nekaterih nadaljnjih korakov na snegu

S pomočjo smučarskega poligona lahko podajamo nove informacije ali utrjujemo že osvojeno znanje. Služi nam za popestritev ali kot dodaten motivacijski dejavnik predvsem v obdobju učenja, ki zahteva veliko število ponovitev določenega giba.

Smučarski poligon je organizacijska metoda, ki je primerna za vse starostne kategorije. Sestavljen je iz niza različnih ovir, mimo oziroma preko katerih otroci opravljajo naloge, povezane z osnovnimi elementi smučanja. Naloge morajo biti preproste in znane, sicer se otroci na oviri zadržujejo predolgo in prihaja do zastoja. Poligon lahko organiziramo na ravnini, na blagi ali srednje veliki strmini, lahko pa del na ravnini in del na strmini.

Učni pripomočki

Zelo uporabni so različni pripomočki za označevanje terena: tulci, trakovi, vrvi, smučarski količki, količki za deskanje, potni znaki ... Biti morajo primerni za delo na snegu, mrazu in vlagi, varni (nepoškodovani, brez ostrih delov), prijetnega videza (pisanih, živih barv) in iz primernih materialov (guma, primerna plastika, zaščiten les ...). Izberemo lahko različne kije (velike, male), palice, kolebnice, obroče (velike, srednje, male). Na prilagojenem smučišču lahko postavimo tudi ponjavo (vrečevino, pokrito s snegom) ali celo tekoče stopnice oz.

trak, ki deluje kot vlečnica in olajša otrokom vračanje na začetek.

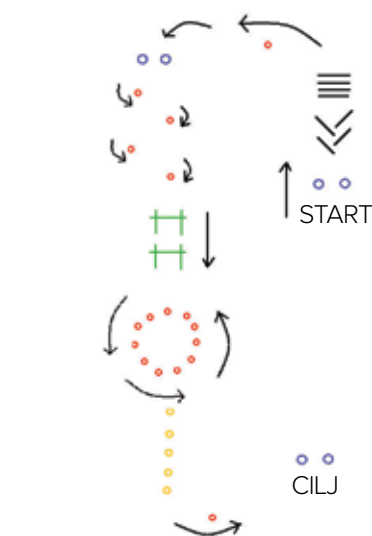
Kadar na voljo ni standardiziranih športnih pripomočkov, lahko z malo domišljije hitro pripravimo tudi poceni improvizirane pripomočke: manjše in večje platenke, napolnjene s pobarvanim peskom, živo obarvane pločevinke, kose starih pisanih cunj, žoge iz prelepljenega časopisnega papirja, smrekove vejice in še marsikaj drugega. Pripomočki, ki jih lahko otroci celo sami pripravijo, so lahko velikokrat še več vredni.

Primeri poligonov

Šotor: so zgoraj zaprta vrata. Naredimo ga tako, da med dva zapičena smučarska kola privežemo zastavico. Uporabljamo ga za navajanje na gibanje gor – dol.

Orgle: v dveh kolonah iz snega narejene izbokline in vdolbine. Otrok ima med vožnjo izmenično eno smučko na izboklini, drugo pa v vdolbini. Uporabljamo ga za razvijanje ravnotežja in koordinacije gibanja nog.

Kamelji grebeni: narejeni so iz vdolbin

in izboklin, le da ima otrok med vožnjo prek njih obe smučki hkrati na izboklini ali vdolbini. Uporabljamo jih za razvijanje ravnotežja in vadbo drsenja z amortizacijo grbin.

Tobogan: je podoben stezi za bob. Uporabljamo ga za navajanje na hitrost, premagovanje strahu, poleg tega pa sama oblika tobogana vodi otroka v zavoj.

Skakalnica: pomembno je izbrati ustrezen teren, da doskok zaradi prevelike obremenitve hrbtenice in sklepov na nogah ni na ravnini. Skoki naj ne bodo predolgi. Skakalnico uporabljamo za vadbo drsenja, ublažitev doskoka, razvijanje natančnosti odskoka, razvijanje poguma in samozavesti, za razvedrilo in zabavo.

Vlečnica: v poligon lahko vključimo tudi vlečnico, saj z vožnjo na njej razvijamo ravnotežje in vadimo drsenje.

Snežana Jug, prof., Dean Šrot, prof.

Literatura:
Pogačnik U., Videmšek M. (1998): Igraje na smučih. Zimovanje za predšolske otroke. Ljubljana, Fakulteta za šport.

Zdravilne rastline

Foto: Nada Turnšek

V Domu Gorenje imamo že od samega začetka vrt zdravilnih rastlin. Sadike prvih zdravilnih rastlin smo kupili na Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije v Žalcu, kjer imajo tudi vrt zdravilnih in aromatičnih rastlin. Še vedno moramo sadike nekaterih rastlin redno kupovati, druge pa vzgojimo iz lastnih semen ali sadik. Vrsta sestava zdravilnih rastlin se je v letih spreminjala. Trenutno imamo okrog 30 različnih. Večina rastlin je

zasajenih na vrtu, nekaj pa jih krasi tudi okolico doma in skalnjak. Med njimi najdemo enoletnice, dvoletnice in trajnice, zelišča in lesnate rastline, številne aromatične rastline, dišavnice ali začimbice in tudi zdravilne rastline z močnimi učinki.

Učenci v okviru učne teme zdravilne in druge uporabne rastline spoznavajo videz in obliko rastlin, uporabne dele ra-

stlin, jih nabirajo in pripravijo za sušenje in jih pravilno shranjujejo. Spoznavajo tudi različne pripravke, kot so poparek, prevretek, prašek, mazilo, sirup, tinktura, obkladek in obloga.

Učenci rastline spoznavajo tudi s svojimi čutili. Nekatero rastline povohajo in pri tem spoznavajo značilne vonjave, npr. mentol poprove mete, jih poskusijo in pri tem spoznavajo značilne okuse, npr. grenkost pelina, pekoč okus poprove mete, kisel okus rabarbare ... Dotikajo se rastlin in pri tem občutijo različnost cvetov, listov, plodov ter seveda natančno opazujejo rastline.

Rastline iz vrta uporabljamo tudi za pripravo različnih vrst čaja, zeliščnega tonika, zeliščne ustne vode, zeliščnega ekstrakta za pomirjajočo kopel, sveža zelišča pa uporabljamo za pripravo zeliščnih skutnih namazov.

Učenci poleg rastlin, ki jih imamo na vrtu in v okolici doma, spoznavajo tudi samonikle ali avtohtone rastline, ki rastejo v bližnji okolici Doma Gorenje. Običemno gozd, gozdni rob, gojen trav-

Foto: Nada Turnšek

nik, negojen travnik pa tudi vrt in njivo v vasi. Tudi druge učne teme povežemo z zdravilnimi rastlinami, npr. rastišče arnike na pohorskih planjah.

Dejavnost učencev je odvisna od letnega časa, vremenskih razmer, predvsem pa od vegetacijske dobe rastlin. Vsebine in zahtevnost dejavnosti prilagodimo starostni stopnji učencev.

Naše izkušnje kažejo, da učenci uživajo v spoznavanju zdravilnih rastlin in delu z njimi. Pri tem povežejo že obstoječe znanje z novimi izkušnjami.

Nada Turnšek, univ. dipl. biol.

Nekaj primerov nalog, ki jih rešujejo učenci predmetne stopnje OŠ:

1. Sprehodili se bomo po bližnji okolici Doma Gorenje in opazovali zdravilne in druge uporabne rastline v različnih okoljih. Zapišite rastline, ki smo jih spoznali v posameznih okoljih.

2. Pravilno povežite rastlino z njeno lastnostjo.

1. Melisa	- je grenkega okusa
2. Poprova meta	- začimba za govejo juho
3. Žajbelj	- diši po limoni
4. Kumina	- začimba za pico
5. Drobnjak	- ima vonj po bombonih in zobni pasti (mentol)
6. Luštrek	- ima vonj in okus po čebuli
7. Kamilica	- ima prijeten vonj, deluje proti bakterijam
8. Origan	- začimba za meso, rdečo peso, zelje ...

3. Dopolnite! Kaj moramo upoštevati, ko:

- nabiramo rastline _____

- sušimo rastline _____

- shranjujemo rastline _____

4. Dopolnite stavke in spoznali boste različne pripravke, ki jih izdelujemo iz rastlin. V pomoč naj vam bodo naslednje besede: sirup, poparek ali čaj, tinktura, mazilo, obkladek.

Kadar smo bolni in imamo vročino, si pogosto skuhamo bezgov čaj ali _____, ki nam pomaga znižati vročino. Spomladi v gozdu nabiramo smrekove vršičke, ki jih uporabimo za pripravo smrekovega _____. Naše babice še vedno izdelujejo _____, za katerega uporabijo cvetove navadnega ognjiča in maščobo. Kadar slabo spimo, nas pomiri nekaj kapljic baldrijanove _____, ki jo nakapljamo na kokco sladkorja. Vnete oči pomirijo kamilični _____.

Pohorska hiša

Nedaleč od Doma Gorenje, približno 20 minut prijetne hoje skozi gozd in travnik, na prelepi sončni legi ob robu gozda stoji stara pohorska hiša. »Pri Anžetih« se je reklo domačiji. Hiša je bila postavljena leta 1835.

vrata so bila zaradi manjših izgub toplote majhna. Vrata so naknadno povečali. V hiši ni tekoče vode, ponjo so hodili k bližnjemu potoku.

Vhod v hišo je z južne strani. Skozi vrata najprej vstopimo v vežo ali »lapo«. Na desni je glavni prostor hiše, ki se tako tudi imenuje – hiša ali po naše »hajša«, z masivno leseno mizo in stoli, s krušno pečjo in z razpelom v desnem kotu. Tukaj se je družina zjutraj in zvečer zbirala pri obrokih. Pozimi je bil to edini topel prostor v hiši. Skozi hišo pridemo naprej v spalnico gospodarja in gospodarice – »štiblc«. Sem otroci niso imeli vstopa. Odnosi med starši in otroci so bili v preteklosti drugačni. Starše je bilo treba vikati ali celo onikati.

Iz veže naravnost pridemo v črno kuhinjo – »čarno kuhinjo«. Še pred kratkim je tukaj živela gospa, zato je kuhinja že preurejena v modernejšo različico. Dodan je tudi dimnik. Levo od kuhinje je shramba živil – »špajza«. Špajza je še en prostor, kamor otroci niso vstopali. Levo od veže je »hišca«. To je prostor, kjer so spali otroci. Ker je bilo običajno otrok več, je najmlajši spal pri starših, deklice v hišci, fantje pa kar na seniku. V hišci so bile tudi masivne omare z nekaj oblačili in lesene skrinje z moko, koruzo in drugimi rečmi.

Zraven hiše je gospodarsko poslopje, ki je obsegalo hlev – »štalo«, senik – »škednj« in prostor za orodje.

Hiša je danes zaščitena kot etnološki spomenik.

V bližnji vasi Skomarje je obnovljena hiša, ki je po svojem izvoru še starejša – Skomarska hiša. Z njo je povezan ljudski pesnik Jurij Vodovnik, ki je znal povedati:
»Jest' mam en stari znucan koš.«

Gregor Marinšek, prof.

Navodilo za delo

Narišite tloris hiše – načrt hiše. Napišite načrt postopkov, potrebnih za gradnjo hiše (od priprave materiala do gradnje in opreme).

Vprašanja za razgovor

Kje so dobili material za gradnjo hiše? Kako so ga pripravili? Kdo je gradil hišo? Zakaj na tak način? Zakaj je razporeditev prostorov takšna, in ne drugačna? Kakšen je bil način življenja pred 180 leti? Iz česa lahko to razberemo? Kakšno vrednost ima taka hiša za nas? Ali bi danes lahko živeli v taki hiši?

Razlaga

Gre za tipično pritlično leseno kmečko hišo s črno kuhinjo, kakršne so na

Pohorju gradili v času pred zidanimi hišami. Klet je bila zidana iz kamna in malte, na njej pa je postavljena popolnoma lesena hiša. Stene so iz ročno tesanih tramov, vrzeli med tramovi pa so zapolnili z ilovico ali hlevskim gnajem. Notranjost je ometana z ilovico in pobarvana z apnom. Tudi ostrešje je iz lesenih tramov, med sabo povezanih brez uporabe žebeljev. Uporabljali so le lesene kline, ki so bili narejeni iz smrekovih vej. Tudi žlebovi so leseni.

Za kritino so uporabljene lesene deščice – tako imenovane skodle ali »šikelne«. Večinoma so bile izdelane iz jelkovega, macesnovega ali smrekovega lesa. Les je bil klan, in ne žagan. S tem se je podaljšala življenjska doba strehe, kajti žagan les voda hitreje razmoči. Izdelovalci skodel so bili prav tako posebej pozorni pri izbiri lesa za skodle glede na rast in lego dreves. Okna in

Lovrenška jezera

Eno izmed posebnosti Pohorja, kamor nas pot z učenci v pomladnih in jesenskih dneh vodi skoraj vsak teden, zagotovo predstavljajo Lovrenška jezera. Ta biser je očem dobro skrit v globini neskončnih smrekovih gozdov na osrednjem delu Pohorja med Planinko (1392 m) in Mulejevim vrhom (1392 m), v povirju potokov Radolnje, Mislinje in Velke. Lovrenška jezera so botanični, zoološki in hidrološki naravni spomenik. So poseben ekosistem, in sicer visoko barje.

Lovrenško barje je največje visoko barje v Sloveniji in eno najpomembnejših v južni Evropi. Zajema površino okrog 22 ha in je del gozdnega rezervata Ribniško-Lovrenška jezera, velikega 522 ha, ki obsega celotno površje Pohorja med Ribniškim in Mulejevim vrhom.

Barje ima slemensko lego in je nastalo kot mineralno močvirje na valoviti nepropustni geološki podlagi. S kopičenjem šote se je postopoma spremenilo v visoko barje. Celotno območje barja nima nobenega površinskega dotoka. Napajajo ga izključno padavinske vode. Jezerca ali barjanska okenca, ki jih je na tem območju 20, so nastala sekundarno kot erozijske površine, saj se dno pri vseh nadaljuje v šoto. Plast šote je v osrednjih delih barja debela do 290 cm, ob obrobju je precej tanjša. Podatek, da je v njih voda kljub slemenski legi tudi v največji poletni suši, pričča o veliki zmoglosti zadrževanja vode, ki jo ima šota.

Ogled Lovrenških jezer je povezan s pohodništvom kot poldnevni pohod (Rogla – Lovrenška jezera – Rogla) ali kot celodnevni pohod (Rogla – Lovrenška jezera – Rogla – Gorenje).

Na poti od Rogle proti Lovrenškim jezerom lahko opazujemo in primerjamo različne ekosisteme.

Pot nas vodi skozi prostrane pohorske planje, ki so nastale s krčenjem gozda. Danes se ohranjajo s prosto pašo živine in občasno košnjo. Zaraščajo jih v glavnem trava volkovje, arnika, bela čmerika, brkata zvončnica, srčna moč, različne vrste kukavic in sviščev.

Meja med planjami in gozdom so značilne pohorske resave, ki so poraščene predvsem z jesensko vreso, borovnicami in brusnicami.

Vseskozi nas na poti spremlja vedno zeleni smrekov gozd, v katerem najdemo tudi jerebiko.

Ker je za Pohorje značilno veliko vodno bogastvo in nepropustna silikatna podlaga, naletimo tudi na številna močvirja.

Po uri in pol hoje obstojimo na vrhu prelepe planote, ki je vsa porasla z ruševjem. Prispeli smo na naš cilj, ki se nam ponuja v vsej svoji lepoti. Občutek imaš, da se je tu čas ustavil, narava te sprejme v svoj topel objem.

Poleg ruševja prepoznavamo in določamo tudi druge značilne rastlinske vrste visokega barja:

- okroglostna rosika,
- šotni mah,
- navadna rožmarinka,
- rjasti sleč,
- dlakava mahovnica,
- razne vrste šašev,
- širokolistni munec.

Od živalskih vrst tukaj najdemo:

- planinskega pupka,
- pikastega in močvirskega martinca,
- različne vrste kačjih pastirjev,
- planinskega zajca,
- navadnega ponirka,

- velikega petelina,
- malega petelina ali ruševca.

Učenci v sklopu terenskega dela opravijo tudi nekatere meritve:

- izmerijo temperaturo vode v jezercih,
- izmerijo temperaturo zraka in tal,
- izmerijo trdoto in pH vode.

Rezultate, ki so jih posamezne skupine izmerile, primerjamo in ovrednotimo.

Ker Lovrenška jezera predstavljajo zavarovano območje, namenimo precej časa tudi spoznavanju pravil obnašanja na tem območju.

Poudarjamo okoljski vidik obravnavane teme in pomen zavarovanih območij za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ko se odpravljamo nazaj proti našemu domu, upamo, da so učenci s seboj v srcu odnesli vsaj košček te pohorske lepote.

Danica Jurič, prof.

Učenci OŠ Karla Destovnika – Kajuha iz Ljubljane v zimski šoli v naravi

Šola stoji v lepem, urejenem in zelenem okolju v Štepanjskem naselju v Ljubljani, ki je z vseh strani obdana z naravo. Na eni strani teče Ljubljanica in ob njej sprehajalne poti ter kolesarska steza, na drugi stoji Golovec, pljuča Ljubljane. Pa travniki in polja, sotočje dveh rek ... Smo majhna šola, ki jo vsako leto obiskuje okoli tristo učencev, ki nabirajo svoje znanje, pridobivajo življenjske izkušnje in sklepajo prijateljstva ne le pri pouku, temveč tudi na naravoslovnih in družboslovnih taborih, šolah v naravi, projektih, tako slovenskih kot mednarodnih, številnih tekmovanjih, natečajih, ekskurzijah, prireditvah, sodelovanju z zunanjimi institucijami, dnevih odprtih vrat in še in še, kar tudi prispeva k temu, da naši učenci dosegajo vidne rezultate na različnih področjih delovanja in življenja šole, v slovenskem in tudi mednarodnem prostoru. V CŠOD Gorenje so naši učenci bivali že šestkrat in se tja vedno znova radi vračajo.

DOM NA GORENJU

V ponedeljek zjutraj smo se z avtobusom odpeljali iz Štepanjskega naselja. Naš cilj je bil Dom Gorenje na Pohorju. Ves teden smo ostali na zimovanju. Vsak dan smo uživali na smučanju. Poleg tega smo imeli tudi delavnice. Del teh je potekal kot učni program. Najlepše je bilo, ko smo bili v telovadnici in igrali razne igre. Najbolj zanimivi so bili pohodi. S prijatelji smo zadnji dan sestavili poslovilno pesem. Kljub mrazu sem se imel zelo dobro.

Anže Marn, 5. B

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI

30. 1. 2012 smo se z avtobusom odpeljali proti Zrečam in nato naprej v vas Gorenje, kjer stoji mladinski dom CŠOD Gorenje. Pred kosilom nam je gospod Emil razložil pravila, ki smo se jih morali

držati: vsak dan drug reditelj, ki poskrbi za vse dnevne obroke, kako ločujemo odpadke ipd. Po kosilu smo odšli v sobe in se pripravili na smučanje. Tam sem bila dodeljena v skupino h gospodu Tinetu, ki je zelo dober učitelj. Po koncu smučanja smo odšli v dom na učno uro. Seznanili so nas še z veliko dodatnimi pravili. Najbolj smo se ustrašili, ko nam je učiteljica Danica povedala, da bodo ocenjevali, kako bodo pospravljene sobe. Po učni uri smo odšli v sobe pisat dnevnik. Po večerji smo jih prebrali. Vse naslednje dneve smo po zajtrku odšli na smučišče. Po smučanju smo imeli vedno kosilo in nato pol ure časa za počitek. Potem smo se vsak dan toplo oblekli in odšli ven. Tam smo opazovali prst in kamnine, si ogledali staro pohorsko hišo, vas Gorenje, cerkev svete Kunigunde, zvečer pa smo pisali dnevnik in jih po večerji brali. Eno popoldne pa smo imeli na programu lokostrelstvo in

plezanje po enajst metrov visoki plezalni steni. Pri streljanju z lokom sem zbrala šest točk. Prva sem preplezala plezalno steno. Deklice smo v plezanju premagale dečke devet proti dva. Za zadnji večer smo pripravili različne točke in jih predstavili drug drugemu, tudi učencem 7., 8. in 9. razreda Osnovne šole Dragatuš, ki so bili tudi takrat v šoli v naravi v našem domu.

Po končanem zaključnem večeru so se v športu pomerile ekipe naše šole in ekipe šole iz Dragatuša. Naši fantje so proti njim igrali nogomet in jih gladko premagali, čeprav so bili nasprotniki nekaj let starejši. Ravno tako smo KDK-jevke premagale nasprotnice v igri med dvema ognjema.

Predzadnja noč mi je še posebej ostala v spominu, ker sta v bližini našega doma zgorela hiša in gospodarsko poslopje. Gasilci so bili celo noč na delu in kar precej časa so se oglašale njihove sirene. Zadnji dan, to je v petek, 3. 2. 2012, smo se zbudili, pospravili sobe, pojedli zajtrk in odšli na smučanje. Zaradi hudega mraza smo prej končali in se pogreli v gostišču na smučišču. Po kosilu smo znosili prtljago na avtobus, se »poslovlili od doma« in se napotili v Ljubljano.

Maša Arh Počivavšek, 5. A

Kaj ti je bilo všeč v šoli v naravi, kaj ne?

Zarina: Počitek, plezanje, lokostrelstvo.
Denis: Smučanje in ko so bili sošolci moji »frendi«. Rad bi, da bi bilo še naprej tako.

Gaja: Telovadnica in smučišče.

Dunja: Smučanje, počitek, tekma v nogometu in med dvema ognjema z drugo šolo.

BILI SMO V ŠOLI V NARAVI

Luka: Plezanje in streljanje z lokom.

Adelina: Plezanje.

Kerima: Na pohodu je bilo naporno, ampak lepo.

David: Smučanje in dvoranske igre.

Anzhelika: Smučanje in plezanje.

Matej: Ko smo igrali nogomet proti drugi šoli.

Nikola: Všeč so mi bile igre, ki smo jih igrali v sobi, želel bi si več dejavnosti v telovadnici in pa, da ne bi pisali dnevnikov.

Kenan: Všeč mi je bilo, ko smo šli v telovadnico in ko sem prvič smučal.

Edita: Ko sem imela blestnike v rokah.

Ali je bila hrana dobra?

Matjaž: Ja, bila mi je všeč.

Ena: Bila je fantastična.

Maša: Prehrana je bila dobra, samo meni se je včasih zdela pikantna.

Matej: Hrana je bila dobra.

Anastasia: Jaz nekaterih jedi nimam rada, drugače je bila dobra.

Edna: Prehrana mi je bila všeč.

Kaj pa sobe?

Andrej: Pol-pol.

Edita: Sobe so mi bile zelo všeč, ker so bile lepe.

Nadja: Soba mi je bila všeč, ker smo imeli pograde.

Marko: Soba mi je bila všeč.

Dom – kaj ti je bilo všeč in kaj te je motilo?

Rok: Dom mi je bil po svoje všeč, le postelje so bile slabe in bili so zelo strogi.

Andrej: Najbolj všeč so mi bile sobe, jedilnica in telovadnica.

Anzhelika: Dom mi je bil zelo všeč, najbolj pa učilnica št. 1.

David: Sobe so bile dobre, lepo je bilo v domu.

Anže: Všeč so mi bile sobe, hodniki in skrivni prostor.

Anastasia: Dom je bil zelo lep. Vse imajo lepo razporejeno in urejeno. Bilo je zabavno. Edino, kar mi ni bilo všeč, je to, da so bili zelo strogi glede pravil.

Gaja: Dom mi je bil zelo všeč. Vse je bilo lepo. Ni pa mi bilo všeč to, da ne čistijo kopalnic.

Ena: Dom mi je bil zelo všeč, ker smo imeli dobro hrano, lepe sobe in vse, kar smo potrebovali.

Besedilo: **Mira Vidmar, prof.**

Foto: **Barbara Perhaj, prof.**

Mednarodna konferenca na Finskem (1.)

CŠOD svoje delovanje bogati s povezovanjem s sorodnimi organizacijami v tujini, s predstavitvami na konferencah v tujini in preko različnih mednarodnih projektov. Aleksej Kuzmin in Jure Marolt sta se oktobra 2011 udeležila mednarodne konference o šoli v naravi na Finskem. Tema konference je bila *Into the woods: about the significance of woods and wilderness for youth work in Europe*. Na konferenci je Aleksej predstavil CŠOD, Jure pa dejavnosti otrok v kočevskem pragozdu, ki je v evropskem prostoru med najbolj ohranjenimi. Jure, ki dela v Domu Jurček v Kočevju in je dve leti tudi vodil strokovni aktiv, je bil zato izbran, da predstavi šolo v naravi na konferenci na Finskem.

Vtisi s konference EOE na Finskem

»Hyvää päivää« (beri: huva pejva; pomeni: dober dan) naju je z Aleksejem pozdravila Tanja, vodja centra Metsakartano, ki leži v bližini Rautavaare, mesteca sredi Finske, obdanega z gozdom in jezeri. Ravno gozdovi so bili vodilna tema letošnje konference EOE z naslovom *Into the woods*, zato je bilo prav, da so jo organizirali na Finskem, saj so svetovni prvaki po poraščenosti dežele z gozdom. Slabo vreme v času prihoda in odhoda mi je onemogočilo, da bi potrdil, ali imajo res tako obširne gozdove ter tisočera jezera. So pa njihovi gozdovi precej drugačni od naših, kar se je kasneje potrdilo ob priložnostnem izletu v okolici centra. Ker sva bila med prvimi udeleženci konference, sva spoznala vse vodilne člane EOE, ki so se z veseljem spomnili naše dežele po odlično organizirani konferenci v Planici, še posebej pa so bili navdušeni nad lepotami Slovenije. Tudi midva sva kar takoj začela odkrivati lepote lokalnega jezera, saj sva si sposodila kajake in se odpravila na izlet.

Konference so se udeležili predstavniki različnih pedagoških organizacij, javnih in privatnih, prevladovali pa so skandinavski, britanski ter nemški pedagogi.

Predstavljenih je bilo veliko privlačnih tem, ki so potekale v treh vzporednih sklopih, zato se je bilo treba že prej, v neformalnem druženju, pozanimati, katera predavanja bodo zanimiva. Tu so se pokazale slovanske korenine, ko smo z Marto in Irmino iz Poljske (center Frajda) ter Janom iz Češke (center Lipka) precej lažje našli skupne točke. Vsekakor je bil nekaj posebnega Ryszard, ki se je na konferenco pripeljal s kolesom, iz Poljske! Na konferenci sem imel predstavitev CŠOD in posebnosti, ki jih izvajamo v domu Jurček: *Exploring the ancient virgin forest of Rajhenavski Rog*. Bila je multimedijsko podprta s slikami in videi, ki so plod desetletnega pedagoškega dela v

enem najstarejših pragozdskih ostankov v Evropi. Tudi po predstavitvi je pogovor pogosto zašel v smer: »Kako lepo naravo imate pri vas ...« Predvsem pa so bili udeleženci konference presenečeni nad zelo dobro organizacijo CŠOD ter financiranjem s strani Ministrstva, saj to ni običajna praksa v Evropi.

Popoldanski deli konference so potekali ob praktičnih delavnicah, ki so potekale zunaj, v gozdu. Zelo simpatična in pestra skupina se nas je zbrala ob Marti in Irmini, ki vodita osnovnošolce po gozdu, kjer sicer ne izvajajo naravoslovnega izobraževanja, temveč prevladujejo dejavnosti v smislu »team buildinga« ter ekoigrice. Pripravili sta igrico, ko smo med drevesi napeli debelejšo vrvo, udeleženci pa smo morali s hojo po vrvi in s pomočjo prijatelja priti na drugo stran. Ostale igrice so izpeljanke že znanih (npr. slepe miši, zemljo krast), spremeni pa se ime in izvedba. Konferenca je bila namenjena izmenjavi mnenj, izkušenj, praks, a največ sem se naučil v za Fince nepogrešljivi »finski savni«, kjer sta Jakob in Björn (Islandija) ugotavljala, da so verjetno ravno zaradi savne Finci premagali Nemce in Ruse. Mogoče imajo pa ravno zaradi savne najbolj učinkovit šolski sistem na svetu.

Besedilo: **Jure Marolt, prof.**

Marta Kadilnik

Foto: Snežana Jug

Stari pregovor pravi, da se dan po jutru pozna. Verjetno je temu treba verjeti. Nasmeh in topel pogled ti polepšata dan, pa četudi je ta že vnaprej zapisan kot naporen. Pišem o naši Marti, kuharici, ki z nami že sedem let deli prostor in zrak na Gorenju.

Lepo kmetijo z novo hiško na obronku Pohorja si deli s tremi krasnimi hčerkami in možem Simonom. Poleg nove hiše stoji stara domačija, v kateri živita stara mama in stari oče. Vsi skupaj skr-

bijo, da ima kmetija svoj pravi pomen. Poleg vseh živali, ki jih imajo, skrbijo še za tri konje, ki so njihovi največji razvajenčki. Če je le kaj časa, z njimi odjezdijo na potep.

Po gostinski šoli je Marta kmalu končala še trgovsko in nekaj let delala kot trgovka. Kmalu pa jo je pot zanesla na Gorenje, kjer je po upokojitvi Silve postala tudi vodja kuhinje. Ni treba izgubljeni besed o novostih, novih jedeh, ki jih skupaj s svojimi sodelavkami ustvar-

ja iz dneva v dan in z njimi polni naše in otroške želodčke.

Ne glede na službo in delo doma uspešno končuje še tehnično šolo, ocene pa pričajo, da je naša Marta dobra tudi za knjigami.

Mi pa pravimo, da jo najraje vidimo v kuhinji, še posebej, ko nas pričaka vroča juha, ki nas pogreje po mrzli Rogli.

Besedilo: **Snežana Jug, prof.**

CENTER ŠOLSКИH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Frankopanska 9
1000 Ljubljana, Slovenija
www.csod.si
info@csod.si

objavlja

JAVNI RAZPIS

programov Šole v naravi v okviru prostorskih zmogljivosti CŠOD za šolsko leto 2012/2013

Besedilo razpisa je objavljeno na www.csod.si.

Prijava na razpis preko spletne prijavnice do 19. aprila 2012.

Informacije: maja.trajcev@csod.si
01 2348 627

Predstavitve programov za domove in dnevne centre ter splošne pogoje o udeležbi v programih CŠOD si lahko ogledate na www.csod.si.

I.	PROGRAMI ZA VRTCE
II.	PROGRAMI ZA OSNOVNE ŠOLE
1.	Šola v naravi s poudarkom na naravoslovju
2.	Šola v naravi s poudarkom na družboslovju
3.	Šola v naravi s poudarkom na športu in veščinah preživetja v naravi
	3.1 Alpsko smučanje
	3.2 Smučarski teki
	3.3 Plavanje
4.	Programi med vikendi
III.	PROGRAMI ZA SREDNJE ŠOLE
1.	Terensko delo / Šola v naravi / Projektni tedni
2.	Obvezne izbirne vsebine
3.	Spoznavni vikendi, drugi programi med vikendi
IV.	PROGRAMI MEDNARODNE IZMENJAVE
V.	DNEVI DEJAVNOSTI (naravoslovni, kulturni, tehniški dnevi)

